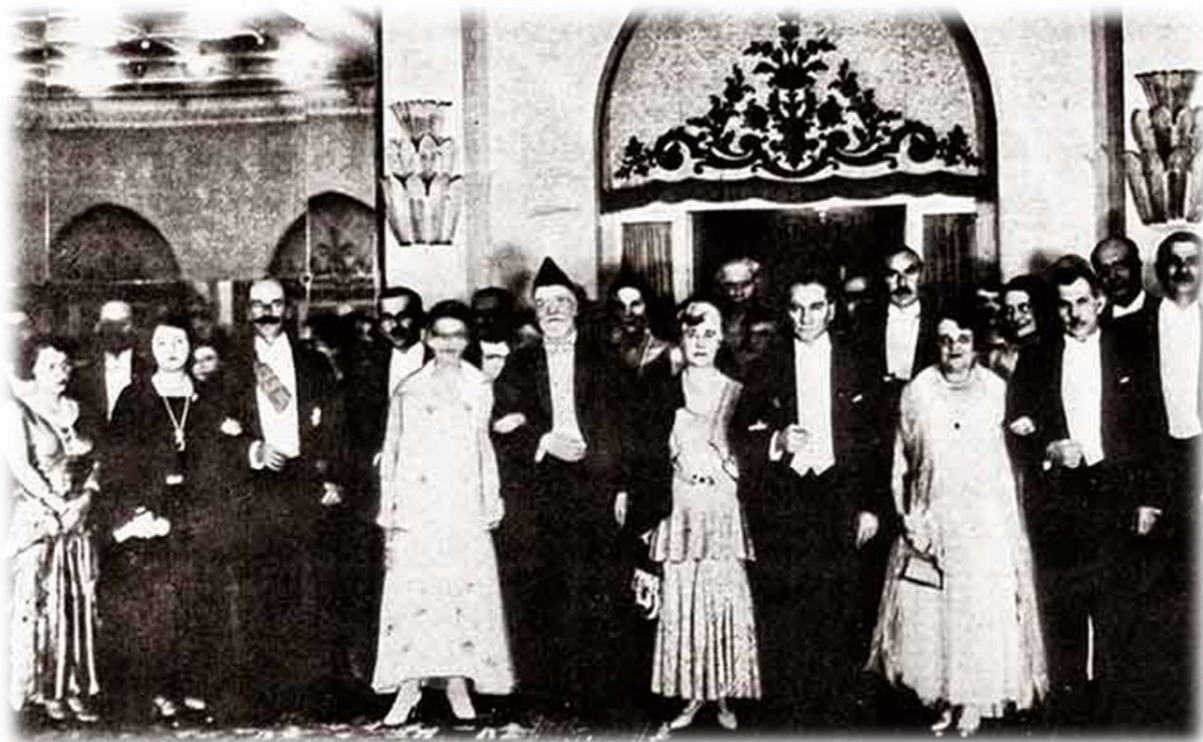

Συνενοήσεις Βενιζέλου – Κεμάλ, πριν και μετά την Μικρασιατική καταστροφή.

του Ιωάννη Β. Αθανασόπουλου, ιστορικού.

30 Οκτωβρίου 1930 – Άγκυρα, δεξίωση όπου διακρίνονται μεταξύ άλλων ο Ελευθέριος Βενιζέλος και ο Μουσταφά Κεμάλ, μετά των συζύγων τους. Λίγο πριν είχε υπογραφεί η Ελληνοτουρκική συνθήκη φιλίας .

Ο διχασμός μεταξύ Φιλελευθέρων και Βασιλικών που ξεκίνησε την περίοδο 1915-1916 αποτέλεσε τον πρώτο εμφύλιο πόλεμο του 20ου αιώνα στην Ελλάδα. Δυστυχώς για τον Ελληνισμό της Ιωνίας, η αντιπαράθεση αυτή δεν σταμάτησε ούτε την περίοδο της Μικρασιατικής εκστρατείας 1919-1922.

Είναι γνωστό πως ο Ελευθέριος Βενιζέλος ήταν ο πολιτικός ηγέτης που ξεκίνησε την Μικρασιατική εκστρατεία. Ήδη από το 1915 είχε ζητήσει την άποψη του Ιωάννη Μεταξά για το εγχείρημα. Η απάντηση του Έλληνα αξιωματικού ήταν αρνητική, διότι μεταξύ άλλων οι ελληνικές δυνατότητες δεν ήταν επαρκείς για την κατάλυση ολόκληρου του Τουρκικού κράτους, ενώ δεν ήταν δυνατή επίσης η κατάληψη και διατήρηση μιας λεπτής παραλίου

γεωγραφικής ζώνης στη Μικρά Ασία, η οποία συνεχώς θα πιεζόταν από τον εχθρό.

Επιπλέον ο Μεταξάς ενημέρωσε τον Βενιζέλο ότι αν αποβιβαζόταν στη Σμύρνη ο Ελληνικός Στρατός θα αναγκαζόταν να εμπλακεί σε περαιτέρω εκστρατεία στα ενδότερα της Μικράς Ασίας ώστε να καταδιώκει τον εχθρό. Πράγμα που θα ήταν καταστρεπτικό για την εκστρατεία στην Ιωνία και θα έφερνε τα αντίθετα αποτελέσματα από τα επιδιωκόμενα. Δυστυχώς δεν ακούσθηκαν οι επισημάνσεις του Μεταξά, ο οποίος επιβεβαιώθηκε πανηγυρικά.

Έτσι αρχές Μαΐου 1919 αποβιβάζονται τα πρώτα ελληνικά στρατιωτικά αγήματα στη Σμύρνη. Αποκορύφωμα της επιτυχούς πολιτικής του Βενιζέλου υπήρξε η συνθήκη των Σεβρών, που υπεγράφη τον Αύγουστο του 1920. Το όραμα του Κρητικού πολιτικού ηγέτη για την Μεγάλη Ελλάδα των “δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών” ήταν πλέον πραγματικότητα. Ωστόσο η συνθήκη αυτή δεν εφαρμόστηκε ποτέ.

Αιφνιδίως λίγους μήνες μετά, τον Οκτώβριο, ο Βενιζέλος διενεργεί εκλογές, εν καιρώ πολέμου, στις οποίες το Κόμμα των Φιλελευθέρων κατάποντίζεται. Απόρροια αυτών είναι η επιστροφή του Βασιλέως Κωνσταντίνου Β' στη χώρα μετά τη νίκη της αντιπολίτευσης. Πολλά έχουν ειπωθεί για την περίοδο που επέλεξε ο Βενιζέλος να διενεργήσει εκλογές καθώς και για τους σκοπούς του. Ενδιαφέρουσα είναι η άποψη πως ο Βενιζέλος συνειδητά προχώρησε σε εκλογές, βέβαιος πως η ήττα του ήταν δεδομένη. Με αυτό τον τρόπο ο ίδιος θα μπορούσε να αποδράσει από το πολιτικό σκηνικό και να μη φέρει ευθύνες για την επερχόμενη καταστροφή.

Η άποψη αυτή έχει βαρύτητα και δυναμική, ιδιαίτερα αν επικεντρωθεί κανείς στις συνεννοήσεις που έκανε ο ίδιος, μέσω της “Εθνικής Αμύνης Κωνσταντινουπόλεως”, με την πλευρά του Μουσταφά Κεμάλ το φθινόπωρο του 1921. Σκοπός των επαφών ήταν η παρεμπόδιση συνάψεως ειρήνης μεταξύ του Πρωθυπουργού Γούναρη με τον Κεμάλ. Με αυτό τον τρόπο όμως οι Βενιζελικοί ενημέρωναν τον Κεμάλ για την διαίρεση που επικρατούσε σε πολιτικό

επίπεδο στο εσωτερικό της χώρας, δίνοντάς του έτσι τη δυνατότητα ελιγμών αλλά και εκμεταλλεύσεως της κατάστασης.

Η εφημερίδα “Καθημερινή”, φύλλο 8ης Δεκεμβρίου 1921, δίνει κάποιες ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τις συνεννοήσεις αυτές:

“... Προ διμήνου περίπου, τη γαλλική εισηγήσει (η χρονολογία συμπίπτει προς εκείνην καθ’ήν ο Μπουγιόν ευρίσκετο εν Αγκύρα υπογράφων την Γαλλο-Κεμαλικήν συνθήκην) αφίκετο εις Κων/πολιν, απεσταλμένος της Αγκύρας, ο **Γκαλήπ Μαχτιάρ Βέης**, Ανδριανοπουλίτης, ιδιαίτερος φίλος του Ταλαάτ, γλωσσομαθέστατος και ικανότατος.

Εν Κων/πόλει, μεσολαβήσει των ανθρώπων της Γαλλικής Αρμοστείας, ο Γκαλήπ Μαχτιάρ Βέης επικοινωνήσασκε μετά των Αμυνιτών. Εγκατεστάθη εις Μέγαρόν τι εν Σταμπούλ, έναντι του Τσεμπερλί. Τας, συνηντήθη δ’ επανειλημένως μετά των ηγετών της Εθνικής Αμύνης, άπαξ μεν εις το ξενοδοχείον “Πέρα Πάλας”, γνωστόν Αμυντικόν κέντρον, πολλάκις δε εν των εν Σταμπούλ Μεγάρω του, όπου οι Αμυνίται προοήλθον.

Αι συνεννοήσεις αύται κατέληξαν εις σύναψιν πλήρους προσυμφώνου, το οποίον απεστάλη ήδη εις Άγκυραν όπως μελετηθή και εγκριθή προκαταρκτικώς. Άμα εγκριθή θα μεταβούν εις Άγκυραν οι αντιπρόσωποι της Αμύνης και θα συνομολογήσουν οριστικήν συμφωνίαν, την οποίαν θα προβάλλουν κατόπιν οι Κεμαλικοί ενώπιον της διασκέψεως ενισχυόμενοι και υπό γνωστών τινων μελών της, και θα ισχυρισθούν ότι η Κυβέρνησις των Αθηνών ζητεί υπερβολάς, χωρίς καν να αντιπροσωπεύη τον Λαόν, ενώ η Βενιζελική Ελλάς δέχεται λογικήν λύσιν.

Διά την εις Άγκυραν αποστολήν εξελέγησαν ήδη οι Ζυμπρακάκης, Πεπές, Αργυρόπουλος και Κονδύλης, τους οποίους ο Μπαχτιάρ Βέης έχει εντολή να συνοδεύση εις Άγκυραν.

Και θα τους συνοδεύση ευθύς ως φθάση η προς τούτο ειδοποίησις της Αγκύρας, εγκρινούσης το διαβιβασθέν ήδη αυτή προσύμφωνον και πειθομέ-

νης κ των έξωθι πληροφοριών της, ότι η τοιαύτη διά των Βενιζελικών ενέργεια υπάρχει ελπίς να επιτύχη. Σχετικώς εστάλη ήδη εκ Κων/πόλεως προς τον Τσολαϊνόν, ιδιαίτερον γραμματέα του Βενιζέλου, εις Νέαν Υόρκην, το ακόλουθο τηλεγράφημα:

“Fonde recus stop. Sommes d’accord stop. Bahtiar officiers partent. Stavridis” δηλαδή “Χρήματα ελήφθησαν. Είμεθα σύμφωνοι. Μπαχτιάρ Αξιωματικοί (Αμύνης) αναχωρούν. Σταυρίδης (Πρόεδρος Εθνικής Αμύνης)”.

Τα ανωτέρω επιβεβαιώνονται και από τηλεγραφήματα της Ύπατης Αρμοστείας προς την Ελληνική αποστολή στο Λονδίνο την 25η Νοεμβρίου 1921:

Τηλεγράφημα Αγκύρας προς ενταύθα Υπουργείον Εξωτερικών (Τουρκία) λέγει ότι “επιτροπή εκ μελών Εθνοσυνελεύσεως εντεταλμένη προπαρασκευάση βάσιν ειρήνης επεράτωσε σχέδιον καθ’ όσον αφορά εις στρατιωτικά, οικονομικά και δικαστικά ζητήματα, όπερ απεστάλη προχθές εις Κων/πολιν όπως επεξεργασθή υφ’ υμών και επιστραφή ταχέως και με τας παρατηρήσεις υμών όπως διατυπωθή οριστικώς” Βότσης.

Περισσότερο αποκαλυπτικό είναι ένα δεύτερο τηλεγράφημα της Αρμοστείας από την Κωνσταντινούπολη, που ξεδιαλύνει σε τι αναφέρεται το πρώτο:

18 Νοεμβρίου 1921.

Πληροφορούμαι εξ ασφαλούς πηγής ότι η Τουρκική Κυβέρνησις Αγκύρας προσπαθεί συννενοηθή μετά Βενιζελικών Κωνσταντινουπόλεως και εν Αδριανουπόλει.

Γκαλή Μπαχτιάρ εξαιτείται ήδη θεώρησιν διαβατηρίου υπό Άγγλων. Παραμένει εισέτι ενταύθα. **Επληροφορήθην ότι ούτος αφίκετο επί σκοπώ συνάψεως ειρήνης μετά παρούσης Ελληνικής Κυβερνήσεως, αλλά κυρίως όπως εξασφάλιση όρους ειρήνης μετά Βενιζελικών εάν ούτοι δύνανται ανατρέψωσιν Ελληνικήν Κυβέρνησιν.**

Είναι εντεταλμένος όπως συνοδεύση μέχρις Αγκύρας Βενιζελικούς πληρεξουσίου. Ελπίζω να έχω πληροφορίας περί Γκαλήπ Μπαχτιάρ και θα σας τηρήσω ενημέρους” Βότσης.

Βάσει των ανωτέρω τηλεγραφημάτων φαίνεται πως ο Βενιζέλος επιθυμούσε με κάθε τρόπο την ανατροπή της κυβέρνησης Γούναρη, ουσιαστικά δηλαδή την ανατροπή του Κωνσταντίνου! Ακόμα και αν έπρεπε να θυσιαστεί ο αγώνας που ο ίδιος είχε ξεκινήσει στην Μικρά Ασία.

Όπως είναι γνωστό μετά την καταστροφή και ενώ ο στρατός επέστρεφε με το ήθος του καταρρακωμένο, κηρύχθηκε Επανάσταση των Πλαστήρα, Γονατά, Φωκά με στόχο την τιμωρία των ενόχων. Βεβαίως οι Βενιζελικοί αυτοί αξιωματικοί δεν θεωρούσαν ένοχο τον Βενιζέλο...

Επιπλέον, το 1932 ο Κρητικός πολιτικός ηγέτης δεν δίστασε να προτείνει στον πρόεδρο απονομής βραβείων Νόμπελ, να απονεμίσει η επιτροπή το εν λόγω βραβείο στον Μουσταφά Κεμάλ, ο οποίος θεωρείτο και ήταν υπεύθυνος για την εκδίωξη των Ελλήνων της Ιωνίας και για την σφαγή 2,5 εκατομμυρίων Ελλήνων και Αρμενίων.

Στην περιβόητη επιστολή, όπως αυτή παρουσιάζεται στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και Μελετών “Ελευθέριος Βενιζέλος”, ανέφερε:

Κύριε πρόεδρε,

Έπί επτά σχεδόν αιώνες όλη ή Έγγύς Ανατολή και ένα μεγάλο τμήμα της Ευρώπης υπήρξαν τό θέατρο αιματηρών πολέμων, τών οποίων ή αντίληψη υπήρξε τεράστια. Ή οθωμανική αυτοκρατορία και τό απολυταρχικό καθεστώς τών σουλτάνων υπήρξε τό βασικό αίτιο. Ή υποταγή χριστιανικών λαών σέ έναν ζυγό αφόρητης καταπίεσης, οι θρησκευτικοί πόλεμοι του Σταυρού έναντιόν τής Ημισελήνου, μέ μοιραία κατάληξη και οι αλλεπάλληλες εξεγέρσεις όλων αυτών τών λαών, πού ήλπιζαν στή χειραφέτηση τους, δημιούργησαν μία κατάσταση πραγμάτων πού θά παρέμενε μόνιμη πηγή κινδύνων όσο ή

οθωμανική αυτοκρατορία διατηρούσε τήν πορεία πού είχαν χαράξει οι σουλτάνοι.

Ή εγκαθίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας τό 1922, όταν τό εθνικό κίνημα του Μουσταφά Κεμάλ Πασά θριάμβευσε επί των αντιπάλων του, έθεσε οριστικώς τέρμα σ' αυτή την κατάσταση αστάθειας και έλλειψης ανεκτικότητας, της όποιας ή διατήρηση δεν θα γεννούσε παρά μόνον νέους και σοβαρούς κινδύνους γιά τήν ειρήνη στό μέλλον.

Σπανίως πραγματοποιείται σέ τόσο μικρό χρονικό διάστημα μία τόσο ριζική αλλαγή στή ζωή μιας χώρας. Τή θέση μιας φθίνουσας αυτοκρατορίας, ή οποία ζει υπό ένα θεοκρατικό καθεστώς, όπου ή έννοια του δικαίου και τής θρησκείας συγχέονται, παίρνει ένα εθνικό καί σύγχρονο κράτος, γεμάτο ζωντάνια.

Μέ τήν προτροπή του **μεγάλου μεταρρυθμιστή Μουσταφά Κεμάλ Πασά**, τό απολυταρχικό καθεστώς των σουλτάνων καταργήθηκε καί τό κράτος έγινε απολύτως λαϊκό. Ολόκληρο τό έθνος κινητοποιήθηκε προς τή φιλόδοξη, δίκαιη προσπάθεια νά συμπεριληφθεί στην εμπροσθοφυλακή τών πολιτισμένων λαών.

Όμως, τό κίνημα γιά τήν εδραίωση τής ειρήνης συμβάδισε μέ όλες τις εσωτερικές μεταρρυθμίσεις πού έδωσαν στό νέο, εντόνως εθνικό, κράτος τής Τουρκίας τή σημερινή του μορφή.

Η Τουρκία ρύθμισε πράγματι όλα τα εδαφικά θέματα μέ τους γείτονες της καί, απολύτως ικανοποιημένη από τά εθνικά καί πολιτικά της σύνορα, κατέστη πραγματικός πυλώνας τής ειρήνης στην εγγύς Ανατολή.

Εμείς οι Έλληνες, τους οποίους οί αιματηροί αγώνες κράτησαν επί πολλούς αιώνες σέ μια κατάσταση συνεχούς αντιπαράθεσης μέ τήν Τουρκία, είμαστε οί πρώτοι πού είχαμε τήν ευκαιρία νά αισθανθούμε τά αποτελέσματα τής βαθειάς αλλαγής πού συνετελέσθη στή χώρα αυτή, τή διάδοχο τής παλαιάς οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Έχοντας, από τήν έπαύριο τής καταστροφής στή Μικρά Ασία, διακρίνει τήν πιθανότητα μιας συνεννόησης μέ τήν αναγεννημένη Τουρκία, ή οποία βγήκε από τον πόλεμο ως εθνικό κράτος, τής τείναμε τό χέρι τό οποίο εκείνη δέχθηκε και έσφιξε μέ ειλικρίνεια. Από τήν προσέγγιση αυτή, ή οποία μπορεί νά χρησιμεύσει ως παράδειγμα τών δυνατοτήτων συνεννόησης ανάμεσα σέ δύο λαούς τους οποίους έχουν διαιρέσει οί πλέον σοβαρές διαφορές, έφ' όσον αφεθούν νά διαποτιστούν από τήν ειλικρινή επιθυμία τής ειρήνης, δέν προέκυψαν παρά μόνο ευεργετήματα, τόσο για τις δύο χώρες, όσο και για τήν ειρηνική τάξη στην Εγγύς Ανατολή.

Ό άνθρωπος στον όποιο οφείλεται ή πολύτιμη αυτή συμβολή στην υπόθεση τής ειρήνης είναι ό πρόεδρος τής Τουρκικής Δημοκρατίας, Μουσταφά Κεμάλ Πασάς.

Έχω λοιπόν τήν τιμή, μέ τήν ιδιότητα μου ως αρχηγού τής ελληνικής κυβέρνησης τό 1930, όταν ή υπογραφή του έλληνο-τουρκικού συμφώνου σημάδεψε μια νέα εποχή στην πορεία τής Εγγύς Ανατολής προς τήν ειρήνη, **νά θέσω πρό τών εξεχόντων μελών τής επιτροπής του βραβείου Νόμπελ για τήν ειρήνη τήν υποψηφιότητα του Μουσταφά Κεμάλ Πασά, ως άξιου αυτής τής επιφανούς τιμής.**

Δεχθείτε, κύριε πρόεδρε, τήν έκφραση τής μέγιστης εκτίμησης μου.
Υπογραφή.

**Ελευθέριος Βενιζέλος.
Πρωθυπουργός τής Ελλάδος.**

Αναδημοσίευση από τα [Ελληνικά Χρονικά](#).

Πηγή : <https://syndesmos1971.wordpress.com/>